



PORUCHY MYŠLENÍ

DEFINICE

- myšlení je nejvyšší forma poznávací činnosti
- jedná se o proces zprostředkovaného a zevšeobecněného poznání skutečnosti, tj. skutečnost poznáváme prostřednictvím vztahů a závislostí mezi konkrétními vnímatelnými jevy
- a na základě poznání závislostí a vztahů docházíme k poznání všeobecného charakteru
- proces probíhající mezi člověkem a okolím, proces syntézy a analýzy a odvozených myšlenkových operací
- je sociálně podmíněn a svázán s řečí
- patří mezi nejsložitější psychické funkce

ZÁKLADNÍ POJMY

- myšlení právě tak jako ostatní psychické funkce se uskutečňuje pomocí základních jednotek, tj. představ a pojmů
- představa je názorná, pojem je výraz abstrakce, zachycuje podstatné znaky předmětů a jevů a vystupuje v našem vědomí ve formě významů slova

CHARAKTERISTIKY MYŠLENÍ

- determinující tendence
- dynamický element
- vlastní stanovisko
- pocit evidence

MYŠLENKOVÝ PROCES

- myšlenkový proces podléhá určitým

zákonitostem:

- asociace, asociační zákony, logické úkony
- asociace označují skutečnost, že představy se v naší mysli vytváří v řetězcích - vynoření jedné představy vyvolá další představu
- sdružování představ je určováno určitými pravidly, tzv. asociačními zákony
 - zákon současnosti, následnosti, podobnosti, kontrastu, celistvosti, stejného účinku

MYŠLENKOVÝ PROCES

- logické úkony:
 - porovnání a rozlišování
 - analýza a syntéza
 - indukce a dedukce
 - abstrakce a konkretizace
 - vytváření soudů

DRUHY MYŠLENÍ

- dělení myšlení:
 - dělení z vývojového aspektu
 - dělení dle podnětů k myšlení
 - dělení dle převažujících skladebných prvků
 - dělení dle determinující tendence

DĚLENÍ Z VÝVOJOVÉHO ASPEKTU

- primitivní myšlení
 - vyznačuje se řazením faktů, bez hledání souvislostí
 - výskyt: u primitivních národů, dětí, nevyspělých jedinců
- symbolické myšlení
 - některé jevy se hodnotí jako symbolický výraz jiných skutečností (pověry)
- magické myšlení
 - při objasňování jevů se uplatňují kultovní a náboženské představy
- těmto formám se také říká archaické, nevědecké nebo prelogické myšlení

DĚLENÍ Z VÝVOJOVÉHO ASPEKTU

- logické myšlení
 - vědecké, tvůrčí myšlení
 - k soudům a závěrům dochází pomocí logických operací

DRUHY MYŠLENÍ

- dělení dle podnětů k myšlení
 - spontánní, mimovolní
 - reaktivní myšlení (navozené vnějším podnětem)
- dělení dle převažujících skladebných prvků
 - myšlení konkrétní, uskutečňující se pomocí představ
 - myšlení abstraktní, na základě pojmů
- dělení dle determinující tendence
 - intuitivní myšlení
 - tvořivé (produktivní) myšlení

KVANTITATIVNÍ PORUCHY MYŠLENÍ

- při kvantitativních poruchách myšlení může být postižena dynamika, nebo spíše struktura myšlení
- zpomalené myšlení (útlum myšlení)
 - zpomalené tempo, snížená spontaneita a dynamika
 - odpovědi po latencích
 - myšlení je namáhavé, zploštělé, chudé, nerozhodné, nepružné
 - odpovědi chudé a kusé
 - v extrémním případě pacient neodpovídá vůbec – mutismus
 - pokud v popředí zpomalené tempo myšlení – bradypsychismus
 - nemusí jít o chorobu – deprese, mentální retardace; osobní tempo, únava, vyčerpání

- myšlenkový záraz (blok)
 - úplná zástava myšlení
 - porušení kontinuity myšlenkových procesů bez zjevné příčiny
 - nemocný neví, čím to je způsobeno
- X
- „ztráta nitě“
 - souvisí s poruchou pozornosti
- X
- záměrné mlčení
 - aphrasia voluntaria

- zrychlené, překotné myšlení
 - zvýšená rychlost – tachypsychismus
 - vystupňováno až myšlenkový trysk
 - vysoké tempo řeči – logorhea (tachylogie)
 - emorně rychlému myšlení nestačí řeč, nemocný nedokáže rychlý tok myšlenek adekvátně verbálně formulovat, řeč je nesouvislá – pseudoinkoherece
 - časté u manických (hypomanických) stavů, ebrietě (opilosti), při zážitku enormního veselí či štěstí

PORUCHY VZTAHUJÍCÍ SE K CÍLI ČI ZAMĚŘENÍ MYŠLENÍ

- roztržité myšlení
 - do myšlení zasahuje cizí element, problém, pochod
 - nebo myšlení rozptylováno silnou emocí, ovládací nebo vtíravou myšlenkou nebo představou, jinými postranními podněty (starost, která ovládá naše myšlení)
- zabíhavé myšlení
 - nerozlišuje mezi podstatným a nepodstatným
 - směřuje ke správnému cíli, nerozlišuje obsah a průběh zážitku od jeho smyslu a významu
 - člověk popisuje prožitky správně, ale široce, s mnoha detaily, zdlouhavě, odbočuje k vedlejším tématům
 - u lidí s nižší inteligencí, dětí
 - u úzkostných a neurotických i hypochondrických lidí – obavy, aby nevynechali nic podstatného
 - u lidí nadšených pro určité téma

- nevýpravné myšlení
 - nepostupuje kupředu, zabývá se stále tímtéž
 - opakuje stejnou myšlenku, neustále se k ní vrací, někdy pouze ji verbálně obměňuje
 - u starších lidí, mentální retardace, demence, epilepsie
- ulpívavé myšlení – perseverace
 - ulpívá na jedné myšlence, větě, slově, což stále opakuje
 - v mírném stupni u únavy, jinak u organických poškození mozku, počínajících demencí
 - perseverace jistých slov může být i v normě při obtížném výkladu

KVALITATIVNÍ PORUCHY MYŠLENÍ

- allogení (podvržené) myšlenky
 - jedinec považuje za vsugerované, implantované, někdo je „dává“ do jeho mysli, přicházejí zvenčí
 - vždy závažná porucha
 - někdy označovány jako intrapsychické halucinace
- autistické (dereistické) myšlení
 - odkloněné od reality, uzavírání se do vlastního vnitřního světa
 - vystupňované – člověk nedbá ani na vnější nebezpečí
 - naplní často fantastické obsahy, plnění nereálných, romantických představ ve fantazii – denní snění
 - X introvertované myšlení
 - obráceno směrem k vnitřnímu světu, není porušen kontakt s vnější realitou

- katalymní (holotymní, epitymní) myšlení
 - ovládané emocemi, předsudky, subjektivními důvody, šovinistickými, osobními nebo úzce skupinovými zájmy
 - nekritické
 - dogmatici, primitivní společnosti, pithiatické osobnosti, mentálně retardovaní
- plané mudrování, šroubované myšlení, rezonérství
 - plané filozofování, neplodné úvahy o nepodstatných věcech nebo jednoznačných skutečnostech
 - často a neadekvátně použité odborné výrazy
 - schizofrenní poruchy – hebefrenní schizofrenie
- dominující myšlenka (představa)
 - silně emočně akcentovaná, orientuje myšlenkový proces k určité problematice
 - často obavy z budoucnosti, hypochondrické obavy, starosti
 - jedinec se identifikuje s jejím obsahem (rozdíl od obsedantních myšlenek)
 - př. žárlivost, zamilovanost, fanatismus, pomstychtivost,...

- vztahovačné, paranoidní myšlení
 - indiferentním jevům jsou přisuzovány zvláštní významy směrem k sobě samému
 - nesprávné hodnocení reality
 - poruchy osobnosti, paranoidní schizofrenie
- tangenciální myšlení
 - charakterizované nenavazujícími či velmi vzdáleně navazujícími myšlenkami, v nichž posluchač obtížně hledá souvislost
- paralogické, dyslogické myšlení
 - vnější gramatická a formální logická úprava je zachována, nejde o vyjádření a požití podstatných souvislostí, ale o prezentaci povrchních podobností bez logiky
 - výroky jsou nesrozumitelné a defektní; někdy vznikají vtipná slovní spojení (jednoduché a dvouduché V)
 - schizofrenie nebo přílišná kreativita

- inkoherentní, nesouvislé myšlení
 - porušen logický řád myšlenek, řeč nesouvislá, pouze jednotlivá slova nebo věty bez logické vazby
 - pokud postižena i gramatická stavba řeči – agramatismus
 - pokud pouze jednotlivá slova bez návaznosti – slovní salát
- pokud obluzené vědomí – zmatené, aglutinující, oneiroidní myšlení
 - myšlení a slovní produkce ovlivněna silně emočně podbarvenými představami, nemocný nemůže ovlivnit, pasivně je přijímá
 - pokud vnímá okolí – vnímání nejasné a kombinované s náhodnými představami
 - horečnatá deliria, amentní stavy
 - „blouznění“
- při plném vědomí – roztříštěné, rozbíhavé, rozpadlé myšlení
 - podmíněno hlubokými psychickými změnami
 - mírnější forma – produkce vět bez obsahové souvislosti, těžší stavy – kladení slov vedle sebe
 - přirozený tón a spád řeči je zachován
 - schizofrenie, pozdější stádia demencí

- magické, symbolické myšlení
 - běžným jevům přisuzován jiný, tajemný, speciální, symbolický, kouzelný význam
 - často spojeno se vztahováním
 - př: tmavé oblečení u kolegyně znamená pacientovu brzkou smrt
 - schizofrenie, primitivní společenství
- porucha symbolů
 - chápání přenesených významů a symbolů doslovně
 - př: moře peněz, horká chvilka

- obsedantní myšlenky – vtíravé, nutkavé
 - do mysli se vtírají neodbytné myšlenky, často nevýznamné, nedůležité, nedají se vůlí potlačit
 - v normě – nutkavé představy, úkony, kterým člověk nevěří, ale dělá je „pro jistotu“
 - př: klepání na dřevo, kominík knoflík,...
 - v patické rovině:
 - chorobné nejistoty a pochybnosti – nejsou eliminovány provedením konkrétního úkonu
 - př: opakované kontrolování zamknutí bytu, vypnutí plynu,...
 - chorobná tázavost nebo hloubavost – opakované nesmyslné otázky o pseudofilozofických nebo banálních věcech
 - př: proč existují žížaly?
 - kontrární myšlenky – nutkání jednat přesně opačně, než jak je vyžadováno
 - př. vykřiknout na hlas v kostele, někoho uhodit, mluvit vulgárně v nevhodné situaci – obsedantní koprolálie,...

BLUDY

- vždy příznak vážné psychické poruchy
- nevývratné přesvědčení vycházející z nesprávného předpokladu a pro pacienta je evidentní – není potřeba dokazovat jeho pravdivost
- ovlivňuje myšlení nemocného – nevádí mu, že ostatní jeho přesvědčení nepřijímají
- často ovlivňuje jednání nemocného
- vyvěrají z vnitřního prostředí pacienta, jsou spjaté s jeho individualitou
- obsahy bludů odráží vnější svět, vyvíjí se rozvojem technologií – dříve ovlivňování rentgenovými paprsky, pak rozhlasové vlny, dnes laserové paprsky,.....
- je jich velké množství, kritériem dělení je jejich obsah

BLUDY MAKROMANICKÉ (EXPANZIVNÍ, VÝVYŠNÉ)

- přeceňována vlastní osobnost, její význam, síla, chytrost, zdraví
- často spojeny s manickou náladou
- bludy extrapotenční
 - pacient chorobně přesvědčen o své síle, schopnostech, přesahující myslitelné hranice
- bludy megalomanické (velikášské)
 - v popředí přesvědčení o neobyčejném významu vlastní osoby

BLUDY MEGALOMANICKÉ

- blud originární
 - přesvědčení o svém vznešeném původu
- blud inventorní
 - člověk je velkým vynálezcem, autorem významného objevu – často nesmyslného
- blud reformátorský
 - je vyvolen k uskutečnění převratných společenských změn
- blud religiózní
 - je zakladatelem nového náboženství, vtělením boha,...
- blud kosmický
 - pohybuje se v létajícím talíři, je z jiné planety, udržuje spojení s jinými galaxiemi,...

BLUDY MIKROMANICKÉ

- vždy přesvědčení o vlastní nevýznamnosti, chorobnosti, svém provinění
- spojeny s depresivní a úzkostnou náladou, sebepodceňování
-že jsem nevléčitelně nemocný; zavinil jsem neštěstí, které ovlivní mnoho lidí; jsem zodpovědný za nejrůznější katastrofy

BLUDY MIKROMANICKÉ

- blud hypochondrický
 - pac. trpí nevléčitelnou, zákeřnou nebo dosud nerozpoznanou chorobou; až fantastický ráz (mozek z plastu)
- blud autoakuzační
 - bludné sebeobviňování za různá neštěstí, války, katastrofy, které postihlo nevinné lidi, celý svět
- blud negační (nihilistický)
 - popírá existenci sebe, rodiny nebo světa; neguje své postavení, existenci svého těla, orgánů,...; vystupňování mikromanického bludu



- blud insuficienční

- chorobné podceňování vlastní osoby, přesvědčení o své neschopnosti, není schopen jakékoli aktivity; podceňuje sebe jako celek nebo své jednotlivé schopnosti (inteligenci, paměť,..)

- blud obavný

- neodůvodněný strach z katastrofy, živelní pohromy, které mohou postihnout člověka samotného nebo jeho nejbližší

- blud ruinační

- přesvědčení o totálním úpadku, zchudnutí

• bludy pseudomegalomanické

- bludy s depresivním nábojem, v obsahu přítomny obavy z nadměrných výkonů nebo enormních situací
- blud enormity
 - svou činností nebo existencí přivodí katastrofu (např. svou močí zatopí svět)
- blud eternity (ahasverismus)
 - pacient bude věčně žít, aby mohl věčně trpět

• blud dysmorfobický

- přesvědčení o znetvoření nebo zohyzdění, které jej postihuje komplexně nebo jen některé části těla

PARANOIDNÍ BLUDY

- bludy na základě chorobné vztahovačnosti
- tendence přisuzovat indiferentním podnětům a událostem skrytý význam či úmysl
- přesvědčení o svém pronásledování, sledování, ...že je jemu ubližováno
- bludy mají tendenci se sdružovatbludný systém

PARANOIDNÍ BLUDY

- blud perzekuční
 - chorobné přesvědčení o pronásledování a ohrožení; ... je ovlivňován škodlivými paprsky, zářením, jedy, ... je obětí spiknutí;
 - *reakce astenické*
 - schovává se, vyrábí obrany – masky, krunýře
 - *X stenické*
 - útočí na domnělé nepřátele, podává žaloby a stížnosti na úřady, dožaduje se ochrany cestou právní – kverulace – kverulatorní blud
- blud otravovanosti
- blud paranoidní
- nejčastěji paranoidně perzekuční blud

PARANOIDNÍ BLUDY

- blud erotomanický
 - nemocného miluje nějaká osoba, často významného postavení, je žádoucím erotickým objektem
 - někdy řazen k megalomanickým bludům
- blud emulační (žárlivosti)
 - chorobné přesvědčení o nevěře partnera; neodůvodněné, nesmyslné, chorobné
 - u chronických alkoholiků, senilní demence, schizofrenie

DALŠÍ BLUDY

- bludy primární
 - vznikají samostatně
- sekundární bludy
 - k doplňování a podpoře primárních bludů
- bludy indukované
 - sugestivní ovlivnění blízké osoby psychotickým pacientem, který jistým bludem trpí; po izolaci od nemocné osoby vymizí
- blud izolovaný (monosymptomatický, solitární, ohraničený)
 - jeden blud, zaměřený k určité oblasti
- systematizované bludy
 - několik bludů, mají tendenci se na sebe vázat

- bludy trvalé
 - neměnné, při plném vědomí, typické pro primární bludy
- tranzitorní bludy
 - přechodné, např. u delirantních stavů
- bludy reziduální
 - přetrvávají i po zlepšení zdravotního stavu
- retrográdní bludy
 - nemocný lokalizuje do doby před vznikem psychózy